

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ทุนทางสังคมในชุมชนชนบทภาคเหนือ
ชื่อผู้เขียน	นายจุติเทพ ยาสุมุท
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุสิต ดวงสา ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เป็เทียนผดุง กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางสังคมและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และสภาพการปรับตัวของกลุ่มทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นมาจากอดีต และสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาความหลากหลายของทุนทางสังคม ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ปัจจัยที่ทำให้ทุนทางสังคมดำรงอยู่ได้ และการนำเอาทุนทางสังคมไปใช้ในงานพัฒนาท้องถิ่นของตน

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์และการสังเกต โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการค้นหาสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการวิเคราะห์สาระเบื้องหลังปรากฏการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย พบว่า ทุนทางสังคมในชุมชนแม่ทามืออยู่หลายประเภท ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทุนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) ทุนที่เป็นธรรมชาติ คือ ดิน น้ำและป่าไม้ ซึ่งก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำ มีดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุต่างๆ 2) ทุนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำของชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ หรือที่เรียกว่าปราชญ์ของชาวบ้าน และชาวบ้านผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ 3) ทุนด้านการเงิน ได้แก่ การระดมทุนในชุมชนเพื่อร่วมกันจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของกระแสเงิน ช่วยสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น

ทุนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ 1) วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ระบบคุณค่า ภูมิปัญญา ท้องถิ่น การมีความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบ เช่น ครอบครัว เครือญาติ สถาบันผู้อาวุโส รวมถึงการช่วยเหลือด้านแรงงาน เช่น การลงแขกและการผูกเถลผูกเสี่ยว เป็นต้น 2) ทุนที่เป็นองค์กรภายนอก ได้แก่ การมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกชุมชน ทั้งในของภาครัฐบาลและเอกชน รวมถึงกลุ่มและองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มพิทักษ์ป่าชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุนทางสังคมดำรงอยู่และนำไปใช้พัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ 1) ปัจจัยการสืบทอด ได้แก่ การสืบทอดเจตนารมณ์ที่บรรพบุรุษตั้งเป้าหมายไว้ที่จะรักษาทุนทางสังคมทุกประเภทดำรงอยู่ในชุมชน และดำเนินการสืบทอดความรู้ถ่ายทอดจากผู้อาวุโสที่มากด้วยความรู้และประสบการณ์ให้กับคนรุ่นใหม่ ช่วยสืบสานทุนให้คงอยู่ต่อไป 2) ปัจจัยกระบวนการจัดการที่ดี มีคุณภาพ อาศัยกรรมการที่มีความซื่อสัตย์ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทั้งตัวผู้นำและสมาชิกทุกคน ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ไม่เลิกล้มโครงการไปก่อนกำหนดเวลา กระบวนการจัดการที่ดีต้องอาศัยความเสียสละและการมีส่วนร่วม คือ ความร่วมแรงร่วมใจของคนทุกคนหรือของกลุ่มทำให้เกิดพลังของกลุ่ม การสร้างความยุติธรรมทั้งด้านการจัดสรรปันส่วนผลประโยชน์ด้านการเงินและความรับผิดชอบของแรงงานอย่างเสมอภาค ตลอดจนกลุ่มองค์กรมีกฎระเบียบเป็นที่ยอมรับ และให้สมาชิกทุกคนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ 3) ปัจจัยผู้นำ กล่าวคือ การมีผู้นำชุมชนที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีความรับผิดชอบและเป็นผู้นำเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ ตลอดจนการมีสมาชิกของกลุ่มที่ดี เช่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อดำเนินงานให้สำเร็จ มีความสามัคคี เชื่อฟังและปฏิบัติตาม 4) ปัจจัยเครือข่ายสนับสนุนให้เกิดมีองค์กรเครือข่ายทั้งภายในชุมชนตนเองและประสานงานกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อจะช่วยให้องค์กรภายในเข้มแข็งอาศัยการพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด

Thesis Title	Social Capital in Northern Rural Communities		
Author	Mr. Chutithep Yasamuth		
M.Ed.	Nonformal Education		
Examining Committee			
	Asst.Prof.Dr.Dusit Daungsa	Chairman	
	Asst.Prof.Youngyudh Plianpadung	Member	
	Assoc.Prof.Dr.Chukiat Leesuwana	Member	

Abstract

This thesis sought to understand community capital and other resources as well as the adjustment processes social capital groups had employed from past to present. Specifically, it had as its objectives the following : to examine the diversity of social capital in Northern rural communities, factors enabling social capital to continue existing and the application of such capital in community development work.

The researcher, in data gathering efforts, relied on interviews and field observations, in-depth analyses and syntheses seeking to find causes of present phenomena. Furthermore, uncovered causes and other anecdotes accounting for such phenomena, past and present, were also analyzed.

The study found that social capital in Mae Ta communities was of both concrete and abstract nature. The former featured 1) such natural capital as soil, water and forest which generated fertility, formed water sources and contained various rich minerals; 2) human resources such as formal and natural leaders of folk sages as well as villagers who were members of various activity groups; and 3) financial capital mobilized within each community in order to form and support such activity groups as saving groups leading to cash circulation and better community economy.

The abstract capital, on the other hand, included 1) culture, traditions, beliefs, value systems, local wisdom, such horizontal social relations as familial ties, kinship, seniority system as well as labour assistance such as collective labour rotation; 2) having social relations networks with external organizations, public and private, including such public service activities groups and networked organizations within communities as community forest protection, savings and cooperative ones.

Key factors enabling the continued existence of social capital and its utilization in community development activities were 1) transferal system, i.e, transfers of will ancestors had determined to keep going all forms of available community social capital and pass on to the new generations knowledge gained and accumulated by the learned and experienced elderly both to keep and continue; 2) good/quality management process which relied on honest and hard-working individuals in carrying out various group activities. Both leaders and each member were seen as crucial actors in conducting and sustaining group activities. Such process depended on dedication and participation of all which lead to group power, fair distribution of financial interests and equal share of physical labour. Furthermore, group/organizational rules and regulations were both accepted and observed by every member; 3) leaders, i.e., having good, visionary, and responsible leaders capable of leading various activities. At the same time, having good followers also helped a great deal. The cooperated and were united in completing the tasks at hand; 4) networks, i.e., internally and externally established networks working to connect with outside networked organizations in order to strengthen community ones relying as much as possible on themselves.